

Salesiánský koadjutor

podle představ sv. Jana Boska

Hlavní představený Don Filip Rinaldi doporučuje k prostudování – u příležitosti vysvěcení ústavu „Conte Rebaudengo“, určeného pro misionáře a žáky odborného zdokonalování – r. 1930.

S. Benigno Canavese – Scuola Tipografica D. B.

1931

Boží prozřetelnost nám uchovala ve vzácném písemném dokladu živý obraz salesiánského koadjutora; načrtl jej nám svatý Don Bosco. Vnější hodnoty, vnitřní vlastnosti, poslání a duchovní profil koadjutora jsou v něm načrtnuty pevnou rukou a s přesnou výrazností. Učinil to náš svatý zakladatel při první přednášce, kterou měl pro své koadjutory r. 1883 ve formačním domě v San Benigno Canavene. Budu zde uvádět jeho slova odděleně na různých místech této knižičky podle rozdílnosti projednávaného tématu.

„Nolite timere, pusillus grex!“ – „Nebojte se, malé stádece!“ Vy jste to malé stádečko, ale nebojte se, vždyť se rozrostete.

Předložím vám dvě myšlenky. Tou první vám chci vyložit, jak si představuji salesiánského koadjutora. Neměl jsem dosud čas a možnost vysvětlit svou představu.

I.

1) Nuže, shromáždili jste se zde, abyste se vyškolili ve svém oboru a pokročili v náboženství a ve zbožnosti. Proč? Protože potřebuji pomocníky. Jsou věci, které kněží a klerici nemohou vykonávat, a ty budete konat vy.

2) Potřebuji z vás někoho vybrat a poslat do tiskárny a říci mu: Hleď, abys ji vedl dobře. Ty se starej, ať to jde kupředu!

– Jiného z vás poslat do knihařství a říci mu: Ty to tam řídíš, ať je vše v pořádku.

– Někoho jiného z vás poslat do domu a říci mu: Ty se budeš starat, aby tato dílna nebo tyto dílny byly v řádném provozu; ať nic nechybí, obstarej vše potřebné, aby práce byly provedeny náležitě.

3) Potřebuji mít v každém domě někoho, jemuž by se mohly svěřit záležitosti větší důvěry i správa peněz, někoho, kdo by zastupoval dům i ve sporných otázkách.

4) Potřebuji, aby bylo vše v pořádku v kuchyni, na vrátnici, v šatně, v ošetřovně, v sakristii apod., aby vše bylo včas obstaráno, aby se ničím neplýtvalo, aby nikdo nevycházel z domu bez vědomí, atd.

5) Potřebuji osoby řádně připravené a důvěryhodné, abych jim ony úkony mohl svěřit. Vy jimi máte být...

6) Jedním slovem: vy nemáte být těmi, kdo se jen přímo lopotí a dřou, nýbrž spíše těmi, kdo věci řídí. Máte být jako nadřízení vůči ostatním, nikoli jejich sluhové. To vše však podle pravidel a v náležitých mezích. Ve vedení máte vše zastávat vy, vy sami jako vedoucí provozu dílen.

7) Taková je představa salesiánského koadjutora. Velice potřebuji mnohé, aby mi takto přispěli na pomoc tímto způsobem. Jsem proto rád, že máte čistý a přiměřený oděv, že máte vhodné pokoje a lůžka, vždyť nemáte být sluhy, ale hospodáři, ne pouhými podřízenými, nýbrž i představenými.

II.

8) Nyní vám vyložím druhou myšlenku. Máte-li být takto ku pomoci ve velikých choulostivých záležitostech, musíte získat mnoho ctností; máte-li vést jiné, musíte především sami dávat dobrý příklad.

9) Je třeba, aby tam, kde je někdo z vás, byla jistota, že tam bude pořádek, dobré mravy, prospěch, atd.

10) Vždyť – si sal infatuatus fuerit – sůl, která chrání před rozkladem, ztratí-li svou slanost – pak nezbývá, leč aby byla pošlapána...

11) Uzavřeme tedy jak jsme začali: Noli timere, pusillus grex. Nebojte se malé stáde! Nebojte se, vždyť váš počet vzroste. Ovšem jedno je zapotřebí, aby tento počet vzrůstal v dobrém a v odhodlání. Pak budete nepřemožitelní jako lvi a budete schopni vykonat mnoho dobrého.

12) A posléze – complacuit dare vobis regnum – zalíbilo se Bohu dát vám království, ano království a ne otročinu, a hlavně dostanete věčné království.

Tento proslov našeho svatého zakladatele a otce nám poněkud odhaluje vynalézavost jeho mysli a jeho srdce. Vyjadřuje program a nového ducha, který se přizpůsobuje současnosti a apoštolátnímu poslání, které Don Bosco měl ve světě splnit.

Je vhodné poněkud se nad tím zamyslet. Rozvrhneme proto slova našeho blahoslaveného otce do dvanácti bodů. Tak bude snazší pochopit onu podivuhodnou jedinečnost jak v její podstatě, tak v jejím projevu a zároveň se ukáže, jak náš blahoslavený zakladatel měl velmi jasné a přesné pojmy o velikém díle a mimořádném poslání, které dostal od Boha a které svěřil svým synům.

Předmluva

Don Bosco začíná úvodem, v němž se snaží dodat odvahu své mladé skupině noviců řemeslníků; bylo jich asi dvacet. Praví jim, aby neztráceli odvahu proto, že jich je málo a prorocky je ujišťuje jak na začátku, tak na konci svého projevu, že jejich počet brzy vzroste; tak tomu opravdu bylo. Potom předkládá námět své přednášky. Rozdělil ji na dvě části, které odpovídají následujícím dvěma myšlenkám:

1. Vysvětluje pojem, účel, cíl a zvláštní charakteristiku salesiánského koadjutora.

2. Rozvádí jeho postavení a morální vlastnosti, čili jeho zvláštní ctnosti, aby odpovídal svému povolání a mohl dosáhnout cíle salesiánského díla a poslání.

Část I.

1. Řeholní život a zbožnost. Umění a řemeslo. Účel školy.

První bod vysvětluje účel noviciátního domu: je jím duchovní a odborná příprava spolubratří koadjutorů – budoucích salesiánských představených a mistrů-učitelů; rovněž nám odůvodňuje toto nové dílo pro spolubratry koadjutory. Don Bosco praví: „Nuže, shromáždili jste se zde, abyste se vyučili řemeslu a zacvičili se do řeholního života zbožnosti.“ Uvedení do řeholního života a návyk trvalé zbožnosti, to je účel noviciátu i dalšího dvouletého zdokonalování, které po noviciátě přímo následuje. Tato řeholní formace ovšem musí být doprovázena výcvikem v umění a řemeslu, pro které se každý rozhodl.

V tomto dvojím, duchovním a hmotném výcviku, vidíme takřka obnovení programu dávných benediktinských řeholníků. Ti asi před tisíci roky obývali tentýž dům, kde blahoslavený Don Bosco promlouval ke svým mladým synům a jenž byl budován opatem sv. Vilémem z Volpiana. Jejich program byl vyjádřen heslem: Modli se a pracuj. Znamená to přivyknout si pravidelně se modlit a pracovat. Don Bosco v duchu církve motto přizpůsobil novým požadavkům.

Náš otec pak dodává další motiv, proč se jeho novicové shromáždili v tomto formačním domě: aby se věnovali výuce, vnitřnímu životu a práci. Táže se: „Proč jste zde?“ – a odpovídá: – „Protože potřebuji pomocníky.“ Vysvětluje pak důvod proč potřebuje pomocníky čili koadjutory (spolupracovníky). „Jsou věci, které kněží a klerikové nemohou vykonávat a ty budete dělat vy.“

K salesiánskému působení mezi chudou a opuštěnou mládeží, ke kterému se Don Bosco odhodlal, aby odvedl jinochy od zahálky a z ulice, aby jim vštěpoval zalíbení a návyk k práci, k tomu již nestačili kněží a klerici. Potřeboval řeholní dělníky a pracovníky, opravdové mistry do pracoven a dílen. Nuže, co nemohli vykonávat klerici a kněží, to měli dělat salesiánští koadjutori. Toto základní a charakteristické pojetí salesiánského díla Don Bosco rozebírá a vysvětluje v sedmi bodech první části s obdivuhodnou přesností

a prostotou, ano, oním otcovským, pochopitelným a přesvědčivým slovem, kterým si získal sympatie a lásku tolikeré mládeže. Zdá se nám, jako bychom opět slyšeli opakovat to, co apoštolové pravili svým prvním učedníkům, jejichž počet značně vzrostl: – Nebylo by správné, abychom my zanedbávali Boží slovo a sloužili při stole (Skutky 6,2). Totiž věnovat se charitativní činnosti, rozdělovat almužny chudým a dávat jim najíst. To byl téměř tentýž důvod, který přiměl zakladatele svátečních oratoří a ústavů, aby si pro výuku umění a řemesel vyhledal jiné pomocníky než kněze a kleriky, aby jim svěřil nejen údržbu budov a domácí práce, nýbrž hlavně výuku umění a řemesel a zemědělství.

Ve volbě prvních sedmi jáhnů nalézáme ještě jinou pěknou obdobu s koadjutory Dona Boska. Vždyť jáhnové, ačkoliv byli určeni a ustanoveni zvláště ke konání skutků milosrdenství a rozdělení almužny chudým, přesto pomáhali též kněžím v jejich posvátném úřadu a při poučování nově pokřtěných. Tak také Don Bosco chtěl mít své koadjutory u oltáře, aby pomáhali knězi a zvláště aby vyučovali křesťanské nauce.

2. Potřebuji mnoho vedoucích a mistrů.

Již aspoň po čtvrté opakuje náš blahoslavený otec s důrazem: **Potřebuji!** Je to zvolání plné úzkosti, horlivosti a znepokojení jeho otcovského srdce při pohledu na tolik mládeže, která propadá zkáze v zahálce, v opuštěnosti a neřesti. „Potřebuji pracovníky, vedoucí nebo mistry umění, řemesel a zemědělství.“ Chtěl-li uchránit před ulicí s tolikerými nástrahami mnoho chudé mládeže, mnoho opuštěných sirotků, potřeboval zřídit pracovny a dílny a učinit z nich křesťanské školy práce. Mezi všemi dává Don Bosco přednost knih-tisku a knihvazačství. Vždyť salesiánský apoštolát mezi lidem začal nejen katechismem, jemuž vyučoval chlapce ve svých svátečních oratořích, nýbrž také šířením dobrého tisku, mravně nezávadného, s náboženskou tematikou a všímajícího si vztahů mezi lidmi ve společnosti.

Činil to prostřednictvím brožur – *Letture cattoliche*; ty tiskli a rozšiřovali jinouši jeho tiskárny a knihařských dílen zároveň s jinými knihami a tiskovinami, jež měly vzdělávat mládež a lid a uchránit je před moderními bludy.

Uplynulo již 35 let od té doby, co v r. 1847 založil Don Bosco svůj první učňovský domov ve Valdoku. Shromáždil chudé sirotky a opuštěné hochy, vyzkoušel všechny možnosti, jež mu jeho láska radila, a jež mu dovolovaly jeho nuzné podmínky, aby tyto opuštěné mohli naučit řemeslu. Od r. 1847 je posílal pracovat k mistrům do města a na noc je ubytoval v domě Pinardiho. Od r. 1854 bydleli již hoši v Oratoři a externí placení mistři je učili krejčovskému a ševcovskému řemeslu. Od r. 1860 pracovali pod firmou najatých mistrů.

Konečně provozovali táž řemesla pod vedení externích placených mistrů, avšak pod hlavičkou a pro účely jeho ústavů.

Tolik těžkostí, zkoušek a rozčarování přimělo Dona Boska, že opakoval opět a opět ono naléhavé volání: – „Potřebuji učitele a vedoucí, kteří by patřili k mému domu, kteří by byli mými syny, řeholníky a salesiány a měli našeho ducha zbožnosti, mravní úroveň a lásku, kteří by pracovali pro Pána Boha a pro duše.

Nuže, Don Bosco od samého založení oratoře a konviktu pomýšlel na řemeslnické a zemědělské školy a chtěl, aby každá pracovna a každý školní statek, určený k pobytu synů z lidu, měl za vedoucí učitele salesiány; aby každé umění a řemeslo bylo opravdovou školou, kde teorii a praxi by vyučovali salesiáni; aby žákům-chovancům poskytovali vše potřebné, aby se z nich stali zruční pracovníci, schopní nejen si vydělat na živobytí, nýbrž i založit samostatnou živnost, a přitom aby byli vzory počestnosti a křesťanského života mezi dělnickou třídou v občanské společnosti. A tohoto nádherného úspěchu dosáhl Don Bosco u tolika národů prostřednictvím svých řemeslnických a zemědělských škol, hlavně přičiněním dobrých koadjutorů, vedoucích a učitelů umění a řemesel.

Představme si, že nyní slyšíme téhož Dona Boska, který po tolikerých snahách a zkouškách, po tolika tužbách a obětech, obklopen v San Benigno svými mladými koadjutory řemeslníky, jim opakuje s důrazem své otcovské horlivosti: „Potřebuji vybrat někoho z vás a poslat ho do tiskárny a říci mu: – Ty se starej, ať to jde kupředu. – Jiného z vás poslat do knihařství a říci mu: – Ty to tu zařídíš, ať to jde, ať je vše v pořádku. – Poslat z vás někoho do domu a říci mu: – Ty se budeš starat, aby tato dílna nebo tyto dílny byly v řádném provozu; ať nic nechybí, obstorej vše, co je zapotřebí, aby práce byly provedeny náležitě.“

Jak se asi tito mladí novicové cítili povzbuzeni, když slyšeli onu výzvu Dona Boska, který potřeboval pracovníky, vedoucí, mistry, aby řídili pracovny. Jako bychom je viděli pohotové a velkodušné: – Otče, zde jsme: Pošlete mne, kam chcete! –

Je to výjev, který se dnes opakuje ve všech našich domech pro čekatele, novice, studenty a učně. Jejich představení, tak jako Don Bosco, jim opakuje: – Potřebuji někoho z vás poslat tam, kde je to nejvyšší zapotřebí pro záchranu jinochů, zvláště učňů. – Kéž tedy všichni odpoví: – Ano! Jsme ochotni jít tam, kam nás volá hlas Dona Boska!

3. Potřebuji dobré koadjutory pro každý dům a ústav...

V předešlé stati jsme viděli našeho otce Dona Boska jak vybírá a rozděluje svůj personál koadjutorů do tiskáren, knihařských a jiných dílen, do učňov-

ských škol a svěřuje jim úkol, aby jednali a vedli vše zodpovědně a přesně. Externí vedoucí nestačí vše takto zvládnout.

Každá odborná škola Dona Boska má své čtyři, šest, osm nebo deset pracovníků různých oborů a řemesel; v každé z nich, kromě mistra nebo vedoucího, je několik jeho zástupců pro pět kurzů, do nichž je učební látka a doba rozdělena. Tedy jeden nebo několik pomocných mistrů jsou pověřeni vyučováním teorie i praxe v příslušných kurzech. Proto je velice zapotřebí četných schopných koadjutorů pro každou pracovníku.

Don Bosco však důvěrně praví, že kromě těchto koadjutorů potřebuje v každém domě někoho, komu lze svěřit záležitosti větší důvěry i správu peněz, někoho, kdo by řešil sporné otázky domu a kdo by ústav zastupoval navenek. Nuže, zde máme další pohled na salesiánský dům, v němž vzniká nutnost specializovaného personálu. Pro styky s dodavateli materiálu, nářadí, strojů apod. Pro styk se zákazníky, kteří si objednávají práci; pro dohled na externí dělníky, bez nichž se některé dílny neobejdou; je třeba též vystavovat faktury, nakupovat, vést účetnictví v každé dílně, ba údržbu celého podniku; to vše vytváří spoustu starostí, úsilí a práce a vyžaduje složité administrativní zařízení a obrovskou zodpovědnost.

A Don Bosco, ústy všech, kteří jej v těchto podnicích v práci a zbožnosti následovali a reprezentovali, pozvedá svůj hlas prosebně žádající o pomoc a vyzývající jiných dobré vůle, aby mohl z nich utvářet muže boží prozřetelnosti, salesiánské koadjutory, kteří by vedli a zbožně a odpovědně řídili velké dílo přeměny dětí ulice v dobré a zručné pracovníky.

Tak Don Bosco se svými salesiánskými řediteli opakuje: – Potřebuji mít v každém domě někoho, komu se mohou svěřit náročné, delikátní a zvlášť důležité úkoly. – V ústavech, útulcích, v odborných a zemědělských školách dodnes zaznívá tato prosba Dona Boska: – Potřebuji salesiánské koadjutory! – Tato naléhavá potřeba, tato stálá nezbytnost, se projevuje zvláště v misích, kde laický bratr nejen že je přítelem na cestách, věrným pomocníkem kněží, ale též katechetou, opravdovým kmotrem nově pokřtěných, učitelem a průvodcem, věrným přítelem, andělem strážným všech mladých křesťanů.

Obdivujeme tedy prozíravé dílo výchovy těchto koadjutorů, učitelů nebo vedoucích dílen ustanovených blahoslaveným Donem Boskem. Chvalme a blahověčme jejich činnosti v každém domě a v misijním díle. Ale především poslechněme výzvu a prosbu našeho otce: on potřebuje značný počet těchto spolubratřích, kteří by měli jeho ducha, a byli zařazeni do každého našeho domu. Snažme se poučovat o této potřebě všude tam, kde jsou hodní dělníci, kteří se řídí jeho radami a zdají se schopnými plnit jeho program.

4. Potřebuji koadjutory pro domácí práce.

Zvláštní předností Don Boskova koadjutora bylo vždycky láska k salesiánskému domu, čili k domu Dona Boska, jako by to byl jeho vlastní rodný dům. A tak bylo vždy tradiční mezi našimi koadjutory, že se zajímali o všechno, co k ústavu náleží; tak jako hodný syn v rodně se stará o vše, co náleží k domu otce, i o náležitosti, majetek a vše, co patří rodině.

Tato charakteristika synů oratoře měla zajisté původ v prvním domě Dona Boska, kde on sám s matkou Markétou všechno vedl a řídil s pomocí starších chovanců domu jako vlastních synů v jeho domě a vytvořil onen milý rodinný způsob soužití, jakým je sdílení nebo společenství duchovních a časných záležitostí, provanutých a vyhřátých teplem synovské lásky s vrucností domova.

Nuže, Don Bosco, zatím co rozdmýchává zvláště mezi řemeslníky tuto lásku k domu a tohoto rodinného ducha, volá nyní o pomoc a ke spolupráci všechny své koadjutory nebo ty, kteří jimi chtějí být, aby se ujali povinností v domě nebo domácích prací jako je úklid, pořádek, údržba, opravy, vrátnice, šatna, kuchyně, zásobování, ošetrovna, zejména pak péče o kostel a sakristii.

Pro všechna tato zaměstnání a úkoly v domě „potřebuje“ ochotné, schopné a zkušené pomocníky, navíc obdařené dobrotou ducha; vždyť tyto práce se musejí vykonávat s poctivostí a láskou; ta má zářit z očí všech, aby bylo zřejmé, že toto je dům Boží a řeholníků a nikoli námezdních zaměstnanců nebo placených sluhů.

Žáci salesiánských domů pak budou spatřovat v těchto dobrých koadjutorech vzory v plnění základních povinností, jakými jsou péče o pořádek a upravenost nejen vlastního zevnějšku, ale všech věcí v domě, v místnostech atd., jakož i vlastních šatů, obuvi, lůžek apod. To byla první škola, která byla otevřena ve Valdoku pod laskavým vedením matky Markéty; ona byla při zakládání salesiánského útulku první matkou a v duchu rodinném vychovatelkou prvních koadjutorů Dona Boska.

Byl to téměř věrný obraz nazaretského domku. Kéž dá Bůh, aby vzrostl počet těchto obdivuhodných spolupracovníků. Představují anděly božské prozřetelnosti; jedni se věnují zajišťování a přípravě stravy, druzí se láskyplně starají o ostatní záležitosti ústavu či útulku, kde tolikrát mládež nachází svoji spásu a prostředky k duchovnímu i tělesnému životu.

Ať se všude opakují slova Dona Boska: – „Potřebuji dobrého vrátného, dobrého kuchaře, pak šatnáře, ošetrovatele, nákupčího, kostelníka“ atd. – Kéž dá Bůh, aby mnozí odpověděli na tuto výzvu Dona Boska. Vždyť tím, že přibývá tolik salesiánských domů u tolika národů, i v misiích, potřeba koadjutorů se stává stále naléhavější a rozsáhlejší.

5. Potřebuji koadjutory dobře připravené a důvěryhodné.

Když světec vyjmenoval všechny rozmanité požadavky, které má stran personálu jeho dílo záchrany mládeže, náš otec shrnuje všechny potřeby a starosti v jednu hlavní a nejvyšší důležitou, a ta mu působí navíc starosti: – Potřebuji osoby dobře připravené a důvěryhodné, kterým bych mohl tyto úkoly svěřit. –

To je důvod a potřeba těchto velkých domů, těchto ústavů salesiánské formace, aspirantátů, učňovských a zemědělských učilišť pro umění, řemeslo a zemědělství. Don Bosco potřebuje osoby dobře připravené, s mravní i náboženskou výchovou, se získanými ctnostmi, se salesiánským duchem; a kromě toho dobře připravené v umění a řemesle, které mají provozovat i vyučovat.

Nestačí mu jen dobrá průprava a schopnost, ale dále chce, aby jeho koadjutoři byly osoby důvěryhodné; aby jim bylo možno věřit, aby byli mravně spolehliví a odpovědní. – Potom ve druhé části opakuje důrazněji a naléhavěji, aby se takovými stali a podali důkaz o těchto kvalitách; k tomu jsou moudře připravováni ve formačních domech.

Třeba si všimnout vybrané jemnosti a opatrnosti zakladatele, který nechce tuto službu a funkci svěřit cizím nebo zaměstnancům nebo méně známým; on chce pro každé z těch odpovědných míst, pro ony delikátní úkoly „osoby dobře připravené a spolehlivé“. Totiž muže věřící a zbožně žijící, horlivé a svědomité, odborně vzdělané a ochotné, kteří chápou jeho zásady, jsou prodchnuti jeho duchem a přijali jeho poslání jako pocházející od Boha a plní je v duchu lásky; zkrátka, aby to byli opravdoví synové Dona Boska.

On se pak obrací na mladé novice v San Benigno s láskou milujícího otce a učitele a říká jim, že je vybral proto, aby byli jeho důvěryhodnými lidmi, jeho věrnými koadjutory. „Vy musíte být takoví!“ Je to jakoby říkal: – Jakmile ukončíte noviciát nebo učitelský kurs nebo kurs odborného zdokonalování, vyberu si z vás učitele a nadřízené, které potřebuji, a pověřím vás vedením některé z tiskáren nebo knihvazačské dílny, té či oné pracovny, nebo vás pověřím jinými funkcemi. Ovšem vyberu si a dám přednost dobře připraveným koadjutorům, protože právě takové potřebuji, a pak je rozdělím do všech domů a pošlu do misí. Připravujte se proto svědomitě, s vytrvalostí a nadšením; ujměte se s láskou svého řemesla nebo oboru a dělejte čest vaší škole, abyste mohli soutěžit se světskými dělníky a mistry, ba dokonce je předstihnout a tak dělat čest naší svaté víře a dílu Dona Boska.

6. Musíte být předáky, mistry, vedoucími ve vaší práci!

Náš otec chce lépe objasnit ráz svých koadjutorů; již dříve je nazval důvěryhodnými, odpovědnými lidmi a dobře připravenými v umění, řemeslu a pro různé funkce. Nuže, v tomto bodě jim propůjčuje v jistém smyslu vůdčí autoritu, jakousi moc; skoro by se řeklo, že jim předává klíč od svého domu a praví: – Vy ostatně, moji synové, nemusíte být obyčejnými zaměstnanci a dělníky, ale oprávněnými mistry, opravdovými předáky a řídicími práci i dílnu, a to nejen vůči chlapcům, vašim učňům, ale také vůči zaměstnancům zvenčí; ti jsou na vás závislí. Nesmíte být sluhy, ale pány a představiteli vedení domu vzhledem k vašemu zařazení a postavení mezi bratry. Zde je patrný rozdíl mezi bratry laiky starobylých mnišských a žebravých řádů a též jiných kongregací a salesiánskými koadjutory Dona Boska. Tito nemají svůj úkol omezený na služby pro řeholní dům, nejsou pouhými pomocníky v komunitě, ale jsou opravdovými a dokonalými řeholníky a ač neodmítají kteroukoli nízkou službu v domě, jsou zároveň vychovateli a učiteli na důležitém úseku naší společnosti a tvoří nepostradatelnou účinnou složku salesiánského díla.

Snadno pochopíme, že je-li vedoucím dílny nebo pracovny, školy či jakékoli agendy v salesiánském ústavu s a l e s i á n , je-li pověřen službou ve vrátnici, v šatně, v kuchyni, v ošetřovně atd. s a l e s i á n a ne světská námezdná osoba, je bezpečně zaručena pravidelnost, metodika, mravnost, zbožnost a celkový dobrý chod a také duch naší společnosti a šťastný výsledek výchovy a vytrvalosti našich žáků, jakož i dobrá pověst samotného díla. Proto náš otec považoval za nutné zdůraznit tuto zvláštní odlišnost mezi svými koadjutory a laiky jiných řádů a kongregací.

Když vyloučil pro salesiánské koadjutory postavení nebo zdání obyčejného manuálního pracovníka či pouhého sluhy zcela podřízeného jiným, a když zdůraznil ráz předáka, mistra a učitele, hospodáře a vedoucího, nebo lépe, znalého vůdce a dobrého otce těch, kteří společně s ním a v závislosti na něm pracují, Don Bosco považuje za nutné zmírnit pojem absolutní moci, kterou by snad někdo mohl předpokládat u těchto salesiánských spolubratří. Proto dodává: – To vše samozřejmě platí ve shodě s řádem a v nezbytných a náležitých mezích. – Ty jsou stanoveny ve zvláštních pravidlech pro mistry a vedoucí dílen a ve světle poslušnosti k představeným, ve svaté jednotě a bratrské lásce.

Po tomto objasnění se náš otec vrací k tomuto zvláštnímu hledisku při posuzování salesiánského učitele a potvrzuje onu jedinečnou odpovědnost. On ji dopřává svým lidem, aby rozhodovali jako vlastníci podniku o všem, co se týká jejich dílny, tj. ve věcech domu, na rozdíl od toho, co by se dovolilo externím mistrům a pracovníkům. Těm by se nemohlo povolit takové svobodné rozhodování a pravomoc nad věcmi v tomtéž domě.

Don Bosco považuje tedy svého dobrého koadjutora za svého pravého syna i za syna domu a kongregace. Proto mu po složení svatých slibů přisuzuje všechny vlastnosti, které přísluší opravdovému synovi jeho velké rodiny, a to jako legitimnímu dědici nebo podílníku statků komunity pro dosažení cílů jí vlastních i k jeho osobnímu, skromnému užívání v mezích řeholní kázně tak, jak je to stanoveno pro všechny členy naší zbožné společnosti k větší Boží slávě a pro blaho duší.

7. Taková je tedy představa o koadjutorovi! ... a já tolik potřebuji, aby jich bylo mnoho!

Don Bosco je tak přesvědčen, že nám dal přesnou představu o svém koadjutorovi, že na závěr svého výkladu o jedinečných vlastnostech tohoto svého pomocníka, tohoto činitele pro salesiánské dílo, opakuje své tvrzení: – „Toto je moje představa o salesiánském koadjutorovi.“ – Hle, jak podivuhodný výtvor vynalézavosti a lásky Dona Boska!

Ovšem on se nespokojuje s naším obdivem. Jakmile jej tak hezky a mile vykreslil, ihned volá pln vroucí horlivosti pro záchranu dětí z lidu a dělnické mládeže: – Velice potřebuji mnohé, aby mi takto přišli na pomoc! –

Nestačilo mu, že nám řekl a opakoval, že potřebuje pomocníky, že si potřebuje vybrat pomocníky pro ten či onen úkol, že potřebuje dokonce mít někoho v každém domě, že potřebuje nejen někoho, ale ještě další a další pro kuchyň, vrátnici, šatnu a ošetřovnu, pro sakristii atd., že však především potřebuje „osoby dobře připravené a důvěryhodné“. Nuže, nyní velmi důrazně opakuje: – Velice potřebuji mnohé, aby mi takto přišli na pomoc –, totiž, aby mi přišli pomáhat do škol umění a řemesel jako vedoucí a jejich zástupci v dílnách, v zemědělských školách, jako vedoucí školních statků, jako katecheté a asistenti v oratořích, jako ti, jimž je možno svěřit všechny funkce a práce v domech. Ti však se musejí připravovat, aby pak pracovali tímž způsobem a podle těchže zásad, jak již bylo vyloženo.

To, že Don Bosco velice potřebuje pomocníky a že nám to vyjevuje s takovou starostlivostí a naléhavostí, je výzvou a pobídkou, abychom usilovně hledali povolání salesiánských koadjutorů. Opravdu nám to připadá, jako bychom v Donu Boskovi viděli onoho otce z evangelního podobenství, který vychází každou hodinu a zve dělníky na svou vinici. Vychází stále prostřednictvím svých provinciálů a ředitelů, aby přiváděl nové dělníky; on jim i slibuje hojnou odměnu, jak těm v hodině první, tak těm v hodině jedenácté. Pro všechny je místo, pro všechny je práce v salesiánském domově. Don Bosco sliboval všem svým lidem ony tři věci, které se staly příslovečnými: chléb, práci, ráj!

Všimněme si vpravdě otcovské lásky Dona Boska v závěru této první části jeho výkladu, že se zabývá s velkou jemností také vnějšími a druhořadými věcmi. Týkají se oděvu, lůžka pokoje jeho milých koadjutorů. Nejedná s nimi jako se sluhy, ale jako se svými syny, jako s vlastníky domu. To jsou jeho otcovská slova: – „Jsem proto rád, že máte přiměřený a čistý oděv, že máte vyhovující obydlí a lůžka, vždyť nemáte být sluhy, ale hospodáři, ne pouhými podřízenými, nýbrž představenými.“ – Zdá se nám, že slyšíme opakovat Ježíšova slova k jeho drahým učedníkům po poslední večeři: „Už vás nenazývám služebníky, protože služebník neví, co koná jeho pán. Vás jsem nazval přáteli, protože vám jsem oznámil všechno, co jsem slyšel od svého otce“ (Jan 15, 15).

Zdá se, že Don Bosco při ustanovení svých koadjutorů velice dbal o to, aby odstranil onen veliký předsudek, že náš společný otec považuje jejich postavení za nižší a že proto by neměli požívat stejných výhod jako jiní salesiáni; ba naopak projevuje jim přízeň a uznává jejich synovství v projevech úcty, lásky a v názorech. Zdůrazňuje a chce je ujistit, že s nimi bude zacházet ne jako se sluhy, nýbrž jako s opravdovými syny a bratry salesiánské rodiny.

Zabývá se tedy některými podrobnostmi ohledně oděvu, pokoje a lůžka. Chce, aby byly slušné a přiměřené stavu a funkcím, které mají koadjutoři zastávat v ústavu i mimo něj jako učitelé, vychovatelé, provozáři apod. V těchto slovech obdivujeme velkou lásku Dona Boska k jeho učňovským domovům a ke koadjutorům. Ti měli být hlavním činitelem, duší a životem tohoto velkého náboženského a sociálního díla, jež doplňuje jeho sváteční oratoře.

Kromě toho je třeba poznamenat: Když se náš blahoslavený zakladatel vyjadřuje těmito termíny a prohlašuje, že jistým způsobem vyvyšuje své spolubratry koadjutory téměř do zvláštní úrovně účastníků a představitelů v oboru řemeslnických škol, totiž ve vztahu k ostatním pracovníkům a chovancům v dílnách, někdo by nad tím mohl kroutit hlavou a dokonce se i pohoršovat, jako by tyto výrazy znamenaly naprostou vládu a nadřazenost i světsky chápanou. Musíme však upozornit, jak to jasně vysvětluje i text, že zde jde o relativní postavení nadřazenosti, vlády a řízení, jak vzhledem k pojetí laiků u jiných řádů a kongregací, tak vzhledem k zaměstnancům, familům a externím osobám i vlastním žákům, kteří jsou závislí na našich koadjutorech a jsou svěřeni jejich péči jako opravdovými učitelům, mistrům a vedoucím, kteří se neliší od ostatních učitelů a asistentů všech našich ústavů.

Pojem salesiánského koadjutora u Dona Boska je jasný, přesný, úplný a naprosto shodný. Z výkladu našeho zakladatele tedy vyplývá, že náš koadjutor je představeným těch, kdo na něm závisejí, je učitelem, vychovatelem, odborníkem, vlastníkem dílny; jak se obecně praví, že má v rukou vše, co je nezbytné k provozování řemesla a k jeho výuce: vztahy s dodavateli, svými zákazníky a hlavně se svými uční a žáky. Je však též a především, totiž pod-

statně, opravdovým řeholníkem a dobrým salesiánem Dona Boska. Žije ve společenství, dovede plnit své povinnosti a je věrný stanovám a pravidlům a projevuje synovskou poslušnost ke svým představeným. Proto blahoslavený Don Bosco chtěl dobře objasnit smysl svých slov tímto pádným dodatkem, který určuje a zcela vysvětluje jeho myšlenku: „Avšak vše podle pravidel a v náležitých mezích.“ – Nuže i u takových výkladů se musí užít rčení apoštola: *Littera occidit, spiritus autem vivificat.* (Litera zabíjí, duch však oživuje.) Pouze doslovný výklad umrtvuje, kdežto pochopení ducha nám dává život, totiž učí nás žít, jak se patří na dobré salesiány.

A naši dobří spolubratři koadjutoři dovedou správně pochopit a proniknout do ducha Dona Boska. Ten nám dává pravý a jistý názor na život a poslání salesiána, jak to vyžaduje dělnická mládež naší doby. Nelpí na liteře a nepídí se po nesprávně interpretovaných slovech, po prostředcích úniku, světské volnosti či nezávislosti. Vždyť vědí, že tím vystavují v nebezpečí své povolání a spásu duše.

Blažení ti, kdo s prostotou srdce a v salesiánském duchu naslouchají slovům našeho otce a uvádějí je ve skutek.

Přistupme však ke druhé části pojednání, která je tak velice pěkná, vhodná a nanejvýš zajímavá.

Část II.

Jestliže první část pojednání je více teoretická, protože nám podává představu koadjutora, tato druhá část, která má jen pět bodů, je nanejvýš praktická. Zde se vysvětluje, jaký má koadjutor být sám k sobě a vůči jiným, jak spolehlivý má být při plnění svého povolání, jak velké je nebezpečí, že selže, že nedostojí povinnostem svého povolání. A nakonec Don Bosco uzavírá podle svého stylu povzbuzením, ba příslibem vítězství a úspěchu.

8. Salesiánský koadjutor, zrcadlo ctností a dobrého příkladu.

Blahoslavený Don Bosco začíná druhou část svého proslovu takto: – „Nyní vám vyložím druhou myšlenku. Máte-li být takto ku pomoci ve velkých a choulostivých záležitostech, musíte získat mnoho ctností, a máte-li vést jiné, musíte především dávat dobrý příklad.“

Jeho úvaha nemohla být logičtější a působivější. Chtěl říci: – Postačí, abyste si uvědomili, že jste oporou, pomocí, koadjutory Dona Boska; že pokračujete na díle vykoupení; že s ním pracujete na témže poli, týmiž prostředky, stejným systémem a metodou a k témuž cíli a tedy s týmž duchem, abyste si získali mnoho ctností. Ano, abyste uvažovali, milovali, hovořili a jednali jako on, to znamená, abyste měli jeho ducha.

Odtud nutnost pro naše koadjutory, aby dobře studovali Dona Boska, aby s láskou a se zájmem četli jeho životopis; aby se ztotožnili s jeho duchem a aby se od něho učili, podle něho napodobovali a v praxi uváděli všechny salesiánské ctnosti. K tomu velice napomáhá, když rozmlouváme mezi sebou o svém velikém otci, když vyprávíte chlapcům pěkné příklady a příběhy z jeho života a když se vzájemně povzbuzujete k modlitbě k němu a k jeho následování tou či onou ctností.

Všimněme si, že blahoslavený Don Bosco nazývá „velikými a choulostivými záležitostmi“ ty úkoly, které svěřuje svým koadjutorům, aby mu byli nápomocní. A to proto, aby napravil předsudky mnohých. Ti mají ve zvyku pohlížet svrchu na obor, řemeslo nebo funkci koadjutora v jeho dílně nebo při domácích pracích jako na kteréhokoli dělníka, zaměstnaného kterýmikoliv podřadnými pracemi.

Nikoli, – opakuje Don Bosco, – vaše úkoly jsou velké a delikátní, protože máte v rukou mládež, kterou máte vzdělávat, nad kterou máte bdít, kterou máte vést nejen k řemeslu, ale ke ctnosti, ke křesťanskému životu. Tyto úkoly jsou velké a jsou zaměřeny k duchovnímu blahu, k dosažení cíle, pro který jsme byli stvořeni a vykoupeni, k životu věčnému.

Svěřil nám to jako program do erbu zbožné společnosti: „Da mihi animas, caetera tolle.“ (Duše mi dej, ostatní si ponech – vezmi.) A pak ve stanovách nás učil konat jakékoli dílo tělesného i duchovního milosrdenství ve prospěch mládeže, zvláště pak vzdělávat naše chovance v náboženství a zároveň je vyučovat nějakému oboru, řemeslu nebo zemědělskému hospodaření, aby byli s to poctivě si vydělávat na živobytí. To jsou přece velké úkoly, na kterých se mají činně podílet naši koadjutoři.

A Don Bosco dodává, že to jsou také úkoly delikátní. Rovněž chce odstranit předsudek, který by mohl vzniknout i mezi námi, kdybychom považovali funkci, kterou vykonává koadjutor, za nízkou a hrubou – zvláště v porovnání se studenty, kleriky ba i kněžími – když koadjutor vykonává fyzickou práci. Z hlediska salesiánské výchovy náš otec koadjutory postavil moudře na úroveň ostatních členů kongregace a učinil je všechny nezbytnými činiteli ve výchově svých řemeslníků. Náš zakladatel napodobuje božského Vykupitele, který dával přednost poníženým a nuzným, dětem z lidu a ztracené ovečce, a věnuje se těmto zanedbaným, opuštěným a ohroženým duším.

Proto naléhá: – Musíte si získat mnoho ctností! – Ony mnohé ctnosti jsou hlavně ctnosti křesťanské, božské a základní, o kterých nás poučuje katechismus; řeholní ctnosti, o kterých se píše ve stanovách a v pravidlech; a pak zvláště charakteristické ctnosti, kterým Don Bosco učil, uváděl v praxi a doporučoval při formaci salesiánů. Tyto ctnosti by se mohly shrnout do tří. Jsou to: opravdová a horlivá z b o ž n o s t , vroucí a účinná l á s k a , vyznačující se dvěma zvláštními vlastnostmi, totiž dobrotou a trpělivostí či vlídností v jednání se všemi, zvláště s hochy, a velké, obětavé pracovní n a d š e n í pro slávu boží a pro dobro nám svěřených duší.

Don Bosco chce, aby tyto ctnosti doprovázel dobrý příklad. Ten ovšem je jen odleskem a libou vůní, kterou šíří kolem sebe ty ctnosti, které se sestrojenou prostotou konají trvale, a zejména mezi druhy a podřízenými.

To je to prvenství a převaha, jež má být touhou salesiánských koadjutorů, aby přivedli k Bohu hodně duší spíše příkladem než slovem. To, že nemají řeholní ani mnišský oděv, je staví do postavení, že jejich příklady zbožnosti a skromnosti mezi světskými lidmi a u mládeže mají mnohem větší váhu a přemáhají všechny lidské ohledy a povzbuzují ostatní, aby se dobře modlili a přistupovali ke svátostem, naslouchali Božímú slovu, zúčastňovali se náboženských obřadů apod.

Ve stanovách náš zakladatel již od počátku naší zbožné společnosti stanovil za základ nebo hlavní měřítko při formaci svých členů příklad božského Vykupitele: totiž učit spíše skutky než slovy. (Počal konat a učit – Coepit facere et docere.) A dodal: – Po příkladu Pána našeho Ježíše Krista spolubratři, kromě cvičení ve vnitřních ctnostech, se budou zdokonalovat i ve vnějších ctnostech, ve studiu a v práci; potom se vynasnaží všemožně pomáhat bližnímu. –

Nuže, nemluví se pouze o ctnostech, které se konají obvykle a běžně, ale prikazuje se usilovat o dokonalost v řeholních ctnostech, bez nichž by nebylo možno poskytovat pomoc, kterou vyžadují tak velká a delikátní díla, jako je duchovní obnova a křesťanská výchova tolikeré a tak opuštěné mládeže.

Právě k podnícení věrnějšího konání těchto ctností působí blahodárně vliv příkladu; ten Don Bosco tak doporučuje svým koadjutorům jako povinnost každého vychovatele a jako nejúčinnější poučení, nejlepší šíření myšlenek a nejkrásnější a nejsvětější apoštolát.

V samotných pravidlech pro své chovance Don Bosco učil, že nejlepším skutkem lásky vůči druhým je dávat dobrý příklad. Zvláště dobrý příklad pak vytýčil jako specifický cíl družinám sv. Aloise, Nejsv. svátosti, Panny Marie Neposkvrněné a dalším sdružením. Tak mohl docílit, že měl mnoho malých pomocníků ve všech členech těchto družin, aby se vytvářelo v jeho ústavech ovzduší zbožnosti, mravnosti a všeliké ctnosti. Bylo to jedno z „tajemství a chytrosti“ Dona Boska. A my jsme vždy obdivovali podivuhodné, ba možno

řící magické účinky i výsledky tolika drahých koadjutorů v jejich světském oděvu mezi jejich mladými řemeslníky a zemědělci, jak předcházejí nebo doprovázejí své žáky při pobožnostech nebo při plnění povinností společného soužití v ústavu. Zde lze procítit, vychutnat a velebit ono krásné rodinné soužití mezi učiteli a žáky, které charakterizuje salesiánské dílo.

Toto je tedy ten podstatný program nebo nepostradatelná podmínka (*conditio sine qua non*), kterou Don Bosco ukládá všem svým koadjutorům: ctnosti a dobrý příklad. Když se plní tato morální podmínka, vše ostatní, odborná výuka, i prospěch svěřených žáků, za výchovné přítomnosti apoštola, dosáhnou zdařilého výsledku.

9. Tam, kde je koadjutor, musí být jisté, že tam bude pořádek, dobré mravy a prospěch.

Když koadjutor dosáhl a má ctnosti a vlastnosti salesiána a z celého jeho chování září světlo dobrého příkladu, výsledkem bude to, co říká Písmo sv. o spravedlivém člověku: ... vše, co bude konat, půjde dokonale a s úplným zdarem (*omnia quaecumque faciet, prosperabuntur*). Tak budou mít všichni představení jistotu a důvěru o chodu dílny, školy, výchovného dohledu nebo i jiných funkcích, které byly svěřeny koadjutorovi.

U tohoto bodu vyžaduje Don Bosco od svých koadjutorů nejvyšší záruky a takto se vyjadřuje:

– Je třeba, aby tam, kde je někdo z vás, byla jistota, že tam budou dobré mravy, prospěch atd. – Nuže, všichni naši koadjutoři musejí prokázat odpovědnost a dát nějak záruku, že budou s to dosáhnout těchto podmínek anebo výsledků, nezbytných k dobré a křesťanské výchově. A nesmíme se domnívat, že náš otec žádá příliš mnoho od svých koadjutorů, vedoucích nebo mistrů či učitelů; vždyť nám zanechal svá pravidla, jak pro spolubratry, tak pro chovance a nespokojil se jen povšechnými pravidly, ale vytýčil nám zvláštní normy ve svém vrcholném díle „Preventivní systém“. Ty má salesián uplatňovat při výchově mládeže.

Cíl a zvláštní ráz naší kongregace, čili zbožné společnosti, která si ukládá vést k práci a ke zbožnosti opuštěnou mládež, zavazuje všechny salesiány, a zvláště naše vedoucí a mistry koadjutory, aby pečlivě studovali a pak pečlivě uplatňovali v praxi zásady, které nám Don Bosco zanechal ve svém spise „Preventivní systém“, a který později salesiánský historik Don Lemoine obšírně vyložil v životopise našeho zakladatele. (G. B. Lemoine: *Vita del venerabile servo di Dio Giovanni Bosco*. Dva svazky, vícero vydání. SEI – Torino, 1920.)

To je právě ono zvláštní poslání našich koadjutorů, protože mezi řemeslníky jsou těžké a těž nesnadno poddajné povahy (chovanci Dětských domo-

vů, chovanci polepšoven apod.), které Božská prozřetelnost posílá do našich domů jako do archy útočiště a spásy. Proto bude nejen užitečné, ale nezbytně nutné znát to, co nám Don Bosco říká o svém systému. Ten spočívá v předcházení nedostatků u chovanců prostřednictvím stále a láskyplné výchovné přítomnosti (asistence), aby se pak nemusely násilím potlačovat výstřelky a nekázeň. Takto se mládež dostává do morální nemožnosti urážet Boha. Proto jsou velmi užitečné předpisy a pravidla o výchovné přítomnosti (asistenci) a trestech u mládeže, které nám náš otec dává v kapitole V., v článku 102 až 111. Zvláště ve dvou článcích (105 a 108) spatřujeme celý poklad zkušeností, které Don Bosco nahromadil, aby zajistil úspěch svého díla v převýchově mládeže a vedl ji vlídně a trpělivě k dobru.

Don Bosco se tedy nespokojuje, že jeho koadjutor je dobrý a schopný ve svém řemesle, ale chce, aby byl schopen mravně usměřňovat své podřízené a řádně je vést k počestnosti a k prospěchu, tj. ke ctnosti. Proto říká, že odpovědnost při asistenci a vedení jeho podřízených musí být taková, aby vzbuzovala důvěru a dala záruku představeným, že v oné dílně, v oné ložnici, v oné školní třídě, kde je spolubratr, panuje pořádek, tj. kázeň, smysl pro povinnost, mravnost ve slovech, skutcích, ve vztazích mezi chovanci a prospěch, který zahrnuje všechny ctnosti; a vše, co si lze přát ve výchovném domě. Je to vystříhání se všeho, co je špatné a konání dobra v jakékoli podobě a všemi možnými prostředky a způsoby (*recede a malo et fac bonum* = zanechej zlého a konej dobro).

Jak by byl šťastný představený salesiánského domu, který by se viděl obklopen těmito dobrými koadjutory, jak nám je popsal Don Bosco, muži ctnostnými, příkladnými v dobru, schopnými a ochotnými řídit, vyučovat a být neustále se svými svěřenci. Jak by se klidně a bezpečně spolehl na odpovědnost těchto svých spolubratří, kteří dovedou udržet pořádek, mravnost a vše, co je dobré v každém časovém úseku a ve všech ústavních odděleních, jako je kostel, škola, dílna, dvůr, jídelna, ložnice, vycházka! To by byl vrchol rozkvětu a štěstí domu, představených a celého společenství; chovanci a jejich rodiče by svorně dobrořečili a chválili vzorný dům, kde našli všechny prostředky pro křesťanskou a odbornou výchovu, a který je pokladem jejich vlastních rodin. Takového šťastného výsledku lze dosáhnout jen láskou k Donu Boskovi, věrným plněním jeho pokynů a vytrvalým uplatňováním jeho pravidel, včetně jeho preventivního systému.

10. ... běda, ztratí-li sůl svou solivost (slanost) – (*si sal infatuatus fuerit!*)

Don Bosco však chce také, i když jen na okamžik, ukázat i rub mince. Po tak pěkném vyobrazení salesiánského koadjutora s vlastnostmi a ctnostmi tak

přitažlivými, a plody tak hojnými, nechává k nám proniknout vážnou obavu, starost, hroznou pochybnost a tou je případné selhání některého z těchto jeho synů. Tuto obavu vyjadřuje slovy samotného božského Spasitele, která řekl svým učedníkům: – Si sal infatuatus fuerit! – Kdyby tato sůl země určená k uchování mládeže před zkázou ztratila schopnost předcházet, napravit... Don Bosco nechce dokončit větu, nemá odvahu zcela odhalit tuto pochybnost, vyslovit tuto domněnku. Končí s povzdechem, varovným zvoláním... pozor na sráz!

My však musíme doplnit a studovat celý tento evangelní výrok, který tu chce Don Bosco vztahovat na své dobré koadjutory, aby byli pevní a věrní svému povolání: – Vy jste sůl země! Pozbude-li však sůl svou slanou chuť, čím zas nabude solivosti? K ničemu se již nehodí, než aby se vyhodila ven a po ní se šlapalo (Mt 5, 13).

Všimněme si, že sv. Matouš, uváděje ve svém evangeliu řeč, kterou přenesl na hoře Ježíš ke svým učedníkům, věnuje celou pátou kapitolu pojednání o dokonalosti. Začíná blahoslavenstvím a pokračuje pak zachováváním Božího zákona a hovoří zvláště o lásce a o vystříhání se všeho, co by mohlo být pohoršením pro nás i pro ostatní (Mat. 5, 29–30). A tentýž evangelista pak vztahuje totéž naučení a výzvy na mládež; a záchrana mládeže je naším posláním. A opakuje hrozby proti všem způsobům pohoršení (kap. 18).

Sv. Marek předkládá totéž učení o zásluze, kterou má ten, kdo se zabývá mládeží (Mk 9,36); ale stejně hrozí těm, kdo ji pohoršují (Mk. 9,41). Prikazuje oběť a umrtvování smyslů, aby se nedali přemoci pokušením (Mk 9, 42–46) a posléze uzavírá podobenstvím o soli. – Sůl je dobrá věc. Pozbude-li však sůl slanosti, čím ji dodáte solivosti? Mějte sůl v sobě a žijte mezi sebou v pokoji (Mk 9, 50).

Sv. Lukáš se také odvolává na podobenství o soli a používá je jako symbolu pokory, která je potřebná všem, kdo chtějí následovat Ježíše a zřící se tří příčin, které zdržely pozvané k účasti na veliké večeři vykoupení a milosti, a končí stejným výrokem: – Tak ani žádný z vás, kdo se nezřekne všeho, co má, nemůže být mým učedníkem. Sůl je jistě dobrá věc. Jestliže však sůl pozbude slanou chuť, čím zase nabude solivosti? Ani do země, ani do hnoje není vhodná, vyhodí se ven. Kdo má uši k slyšení, slyš! (Lk 14, 33–35)

Tak výmluvné odmlčení se našeho svatého zakladatele týkající se neblahých následků i nešťastného a osudného konce zbloudilců, kteří se prohřešili proti věrnosti jejich povolání a posvátnému poslání i řeholnímu zasvěcení, mělo by u našich koadjutorů vzbudit spasitelnou bázeň a podnitit je, aby se semkli v družný, posvátný svazek a vytvořili mezi sebou již od noviciátu, a navíc ještě v době dvouletého zdokonalování a přípravy na učitelství, sdružení, jehož cílem by bylo uchovat zbožnost a skromnost, věrnost stanovám a pravidlům, zachovat důvěrnou jednotu s jejich představenými, aby se od

našich domů oddálilo jakékoli nebezpečí selhání nebo pohoršení. Toto společné předsevzetí, které se koná zvláště při skládání slibů, jak vždy potěší srdce našeho Dona Boska a jeho nástupce a jak rozradostní všechny představené a jak povzbudí celou naši kongregaci!

Náš blahoslavený zakladatel při vytváření své zbožné společnosti sám prakticky uplatňoval preventivní systém nejen vůči svým chlapcům, nýbrž i vůči svým společníkům; říkal, že systém spočívá v tom, že znemožňuje chovancům, aby se dopouštěli hříchu a hrubých nedostatků. A že se toho dosáhne výchovnou přítomností a nabádáním k tomu, aby měli rádi pravidla.

Použijme mezi sebou stejných prostředků, jaké užíváme vůči našim chovancům, chovejme se otcovsky, bratrsky, aby nikdo nepozbyl ctnost nebo zapomněl na dobrý příklad; takto se předejde pohoršení a selhání, tj. znehodnocení soli s přesmutnými následky, které náš blahoslavený otec neměl odvahu odhalit nebo vyjmenovat, ale spokojil se tím, že vzpomněl slov Ježíšových ve sv. evangeliu, abychom o nich přemýšleli.

Studujme tedy a praktikujme preventivní systém, praktikujme tato preventivní opatření, kterým Božský učitel s takovou naléhavostí učil své apoštoly a učeníky. Jsou tatáž, jak už bylo řečeno, která nám naše stanovy napovídají v kapitolách o zbožnosti a o třech slibech s příslušným vysvětlením, které blahoslavený zakladatel přidal v pěkném a praktickém úvodu do stanov. Máme je rozvedeny v pravidlech a okružních listech představených. Tím podpoříme a zajistíme zdar a rozkvět našeho společenství.

11. Vyrůstete počtem, ale ještě více v dobrotě a odhodlání!

Když Don Bosco poukázal na nebezpečí selhání, ihned se vrací ke svému obvyklému způsobu povzbuzování a veselosti. Práví: – Nolite timere, pusillus grex! = Odložte všechnu bázeň, moje malé stáde! – Jako by říkal: Já se nebojím, neztrácím důvěru ve vaši věrnost, ve vaši vytrvalost! Chtěl jsem jen předejít onomu nebezpečí, abyste byli ve střehu! A dodejte si odvahy, že zvítězíte; a uchováte-li si řeholního ducha, vzrostete také počtem.

Potom opakuje svým milým koadjutorům první myšlenku a ujišťuje je také o vzrůstu co do počtu. Je to naplnění jeho tužeb, aby měl hodně koadjutorů, kteří by mu pomáhali v jeho dílech: – Nebojte se, vy vzrostete, vy se rozrostete! Je však třeba, abyste rostli v dobrotě a v odhodlání, pak budete nepřemožitelní jako lvi a budete moci vykonat mnoho dobra. Kolik podnětů k radosti, útěše a duchovní odvaze nabízejí tato slova naším dobrým koadjutorům!

Don Bosco začíná a končí svou pěknou promluvu slovy, která nebeští poslové, andělé i archandělé užívali, když přicházeli oznamovat velká tajemství našeho náboženství. Toto přání míru a pokoje nacházíme několikrát v Písmě

sv. Starého i Nového zákona: – Nolite timere! Nebojte se, nepochybuje! Přeč s každým smutkem, s každou nejistotou nebo malomyslností! Nezneklidňujte se pro nebezpečí, zlobu, protivenství, pronásledování, pohoršení tohoto světa! – Sám Ježíš, zvláště po svém zmrtvýchvstání, když se zjevoval apoštolům a učedníkům, kteří byli zděšení a ustrašení, povzbuzoval je těmito slovy: – Nolite timere! – Tito ubožáci po zradě jednoho ze svých druhů, po slabostech a pádech, se vpravdě styděli a báli sami o sebe a byli tak duševně zhroutení, že bylo zapotřebí veškeré Ježíšovy síly, aby se vzkřísili také oni myslí i srdcem a byli schopni úkonu víry a velkodušné lásky.

Tak často se naříkalo i mezi námi salesiány, že je našich koadjutorů málo pro tolik odborných a řemeslnických škol, pro toliké funkce, které v každém domě vyžadují jejich činnost. Litovalo se, že v poslední válce koadjutorů mnoho padlo, zatím co se vyžadoval ve vzrůstajících misiích stále větší počet učitelů a katechetů. Studoval se způsob, jak početně rozmnožit počet povolání řemeslníků; začínají se u všech národů otevírat, třebaže s mnohými nesnáze, formačními domy pro aspiranty řemeslníky zároveň s domy pro dvouleté zdokonalování nebo odborná učiliště. Don Bosco obvykle povzbuzoval všechny své žáky vyprávěním o snech či viděních, která předpovídala velký vzrůst, nesmírná rozšíření naší kongregace. Vídal uprostřed té mládeže mnohé své koadjutory. Možná, že i tehdy jeho příslib činil narážku na ona vidění; ale teď po blahořečení našeho otce jeho slovo útěchy, povzbuzení, přání nebo slibu, vychází z nebe. Opakuje nám: – Nolite timere, pusillus grex! Právě udeřila hodina Boží prozřetelnosti! Splňuje se slib našeho velkého otce. Počet koadjutorů Dona Boska bude vzrůstat po celém světě.

Ale slib Dona Boska při promluvě r. 1883 v San Benigno měl určitou podmínku: nespokojoval se, že vzrostl počet, ani nechtěl podle slov Izaiáše (9,3) – ono multiplicasti gantem et non magnificasti leatitiam. Doporučoval však, aby se vzrůstem a početností koadjutorů současně vzrůstala útěcha z jejich dobroty, ctností a duchovní síly. A pro tento cíl požadoval spolupráci a spoluodpovědnost všech svých synů.

Don Bosco opakuje: Nebojte se, vždyť vzrostete. Hlavně je však třeba, abyste rostli v dobrotě a odhodlání. – Nuže, je zapotřebí, abychom byli přesvědčeni, že vzrůst počtu a příliv lidí v domech Dona Boska není nejvyšším dobrodiním, ani nejvyšším štěstím, ale že pravý rozkvět naší společnosti je zvláště v tom, že porosteme v dobrou a odhodlání, v plnění svých povinností, v naší oddanosti ctnostem. To má být úsilím a nejvyšší snahou všech spoluobratřích. Zde opakujeme první myšlenku druhé části světcovy promluvy: – Musíte získat mnoho ctností, musíte především dávat dobrý příklad! – Zde uvedl ještě jednu vlastnost velmi význačnou, ve které máme růst, tj. velkodušné úsilí konat dobro, plnit vlastní řeholní povinnosti. Je nutné, abychom se nedali přemoci duchovní leností, nestálostí, vlažností v Boží službě. Proto Don

Bosco tolik doporučoval věrné konání pobožností (rozjímání a duchovní četbu; denně mši svatou a přijímání svátostí; cvičení šťastné smrti; zpytování svědomí a zpravodání).

Náš svatý otec chce, aby vzrůstalo naše duchovní odhodlání a zaměřilo se zvláště na tyto pobožnosti; abychom z nich čerpali a rozmnožovali sílu k vytrvalosti a ke konání mnohého dobra.

Když Don Bosco stanovil tuto podmínku, činí další příslib: – Pak budete nepřemožitelní jako lvi a budete schopni konat mnoho dobra. – Lev je symbolem síly a moci a Don Bosco chce, aby znázorňoval dobré vlastnosti jeho koadjutorů. Ti musejí být často tváří v tvář mnohým nebezpečím jako je marivost, mravní zkaženost, možná i bezbožnost a lákadla ke světskému životu. To jsou nepřátelé, proti nimž je nutno bojovat a přemáhat lvi silou, hadí opatrností a holubičí prostotou, jak tomu učí evangelium (Mt 10, 16).

Salesiáni Dona Boska jsou však pod ochranou své Pomocnice a takovou ochranou střezení jsou bezpeční („tali praesidio muniti certantes in vita“), jistí v životě, dovedou bojovat s odhodláním a statečně; to jim zajišťuje též zachování stanov a společný život.

– Budete moci vykonat mnoho dobra –, dodává Don Bosco a připomíná, co vložil v prvé části své promluvy. Poukazuje na účel kongregace, jímž je získat křesťanskou dokonalost a konat všechny skutky duchovního i tělesného milosrdenství vůči mládeži, zvláště nejchudší. Je to dílo obnovy a vykoupení; k němu jsme povoláni spolupracovat se samým Donem Boskem.

12. „Zalíbilo se Bohu dát vám království a dostanete věčné království.“

Don Bosco končí svou promluvu tím, že doplňuje úryvek z evangelia, kterým začal: – *Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum...* = Nebojte se, malé stádce, váš Otec rozhodl dát vám věčné království (Lk 12, 32), a dodává: Ano, království a ne otroctví; a hlavně dostanete věčné království.

Nespokojuje se tím, že zbavuje své koadjutyry všeho strachu, každé úzkosti; ani mu nestačí, že jim slibuje vzrůst jejich počtu a ctností i úspěšné výsledky a velká vítězství v plnění jejich poslání, ale nyní slovy samého Ježíše Krista jim oznamuje, že nebeský Otec rozhodl dát jim království.

To je důvod, proč Don Bosco rozhodl velebit své správné koadjutyry a chce je zbavit veškerých obav, že budou opovrhováni jak v duchovním tak v časném ohledu. Prohlašuje je za Boží služebníky. A jelikož *servire Deo regnare est* (sloužit Bohu znamená kralovat), ujišťuje je, že budou mít velké, nesmírně krásné a slavné poslání a připomíná jim Ježíšův příslib daný nejen jeho apoštolům, ale též všem prostým učedníkům a všem řeholníkům: – Skuteč-

ně říkám vám: Není nikoho, kdo opustí dům nebo bratry nebo sestry, matku nebo otce, děti nebo pole pro mne a pro evangelium, aby nedostal stokrát tolik už nyní v tomto čase: domy, bratry a sestry, matky i děti, i pole... ovšem s pronásledováním... a v budoucím věku život věčný (Mk 10, 29–30).

Totéž opakuje sv. Lukáš (Lk 18, 29–30). O stejném příslibu pak čteme u sv. Matouše (Mt 19, 28–30). Ježíš jej obšírněji a slavnostněji prohlašuje, když se sv. Petr, který hovoří jménem apoštolů, odvážil otázat: – My jsme opustili všechno a šli jsme za tebou; čeho se nám tedy za to dostane? – Ježíš jim odpověděl: – Skutečně říkám vám: vy, kteří jste mne následovali, až Syn člověka zasedne na trůn své slávy, při obnově světa, usednete také vy na dvanáct trůnů jako soudci izraelských kmenů. A každý, kdo opustí domy nebo bratry nebo sestry nebo otce nebo matku nebo pole nebo děti pro mé jméno, stokrát více dostane a za podíl bude mít život věčný. – Mnozí první budou poslední a mnozí poslední budou první. –

Nuže, náš sv. zakladatel Don Bosco obnovuje svým hodným a věrným koadjutorům tytéž slavnostní přísliby jako Ježíš svým učedníkům a zvláště všem řeholníkům, kteří se téhož zříkají z lásky k Bohu a k duším. Splnění těchto příslibů, totiž království, lze získat, jak opakuje Don Bosco, velkodušným opuštěním všeho. A to – propter me – pro mne, pro našeho Pána Ježíše Krista, jeho věrným následováním i v neknežské apoštolátní činnosti pro duše a v odříkání pro Boží slávu.

Odtud onen pěkný 189. článek našich stanov, kde se praví: Každý ať je ochoten snášet, když je to zapotřebí, horko i zimu, žízeň i hlad, námahy i pohrdání, kdykoli je to k větší slávě Boží a k duchovnímu prospěchu bližního a ke spáse vlastní duše.

Toto je způsob, jakým se získává království, které Ježíš přislíbil a které Don Bosco zajišťuje svým věrným koadjutorům.

Don Bosco znovu opakuje příslib království slovy samotného Ježíše Krista: – Complacuit Patri dare vobis regnum = Zalíbilo se Bohu dát vám království; vždyť plně zapojil všechny své koadjutory do salesiánského apoštolátu a svěřil jim nanejvýš důležité místo ve svém díle.

Proto Don Bosco důrazně opakuje: – Království a ne otročinu, – poněvadž uznává salesiánského koadjutora za důležitého činitele po způsobu a v rozsahu jáhnů v církvi. Ti říkali nejen kněžím, ale i papežům, jako ku příkladu sv. Vavřinec k Sixtovi I.: – Otče, kam jdeš bez svého syna? – Musíme být spolu, jsme nerozlučitelní jak u oltáře, tak v práci, tak v oběti. Koadjutoři Dona Boska mají také ve svých rukou každodenní stravování a převážně oni obstarávají denní chléb pro naše chudobné chlapce. Proto Don Bosco projevoval svým koadjutorům zvláštní náklonnost, kterou jim dokazoval tisícerými převětivými způsoby. Podle vyprávění Dona Lemoyna nazýval ty nejstarší, kteří ho na cestách doprovázeli, zvláštními šlechtickými tituly jako baron, hrabě,

markýz některých malých italských území u Becchi nebo Mondonia, kde prožil svoje dětství. A takto žertem s otcovskou laskavostí a úsměvem dovedl připomínat svým synům pravou duchovní vznešenost ve službě Bohu (servire Deo regnare est), svůj příslib království a ne otročiny.

A tu je poslední slovo jeho synům, slavnostní závěr jeho mistrné promluvy: – „A hlavně dostanete věčné království.“ Nad všechna dobra, která nám přislíbil, nejvznešenější je věčné království. Ráj byl příznačným příslibem Dona Boska: – Toto ujištění, které dává náš svatý Don Bosco všem svým koadjutorům, musí vlévat do jejich srdcí velkou radost, živou důvěru, že dostanou velkou odměnu, vrcholný cíl člověka, věčnou blaženost.

Toto je definice koadjutora Dona Boska, jak ji podal sám světec. Tento krátký výklad, který nám on sám podává o svém koadjutorovi, musí u všech, zvláště u mladých řemeslníků, vzbudit velkou úctu a obdiv jak pro souhrn typických vlastností a poslání, které bylo koadjutorovi svěřeno, tak pro program dobročinnosti, práce a oběti, který si tito salesiáni ukládají, aby přivedli mnohé duše k Bohu a k věčné blaženosti. Nechtě je hodně velkodušných jinochů i mužů, kteří se zařadí pod prapor Dona Boska.

Závěr a výhledy

Uplynulo již téměř padesát let od té doby, co Don Bosco pronesl k malé skupině svých mladých koadjutorů tato slova Písma: Nolite timere, pusillus grex = nebojte se, malé stádce, vždyť se rozrostete –; a dodával jim důvěru, sílu a odvahu.

Ta slova apoštola mládeže byla často považována nejen za výhled do budoucnosti, ale i za neomylné proroctví. Nevíme, zda současníci přikládali oněm větám takovou důležitost, jakou měly; byla to však určitě léta podivuhodného rozvoje salesiánského díla, které již překročilo oceán a založilo své misie také v daleké Americe, v Patagonii.

V onom roce bylo sotva šest odborných a řemeslnických škol, které založil Don Bosco, a to: Oratoř ve Valdoku, Sampierdarena, Nizza, San Benigno, pak Buenos Aires a Patagones. Ale otec mládeže měl v patrnosti celý svět, a opakoval svým mladým koadjutorům: – Potřebuji pomocníky... Potřebuji vybrat někoho z vás a poslat ho daleko... Potřebuji někoho z vás v každém domě... Velmi potřebuji mnoho těch, kdo by jako koadjutoři pomáhali... –.

Tento prosebný hlas Dona Boska, toto úpěnlivé volání a modlitba Božího muže prorážela nebesa a dospěla k Božímu trůnu a k Panně Marii Pomocnici křesťanů a našly také ohlasy v srdcích mnohých jinochů, jimž poskytl přístřeší ve svých ústavech, a mnozí se přihlásili do zbožné společnosti salesiánské. V průběhu pěti desetiletí početně vzrostly školy odborné, řemeslnické a zemědělské v celém světě, téměř ve všech státech a v různých zámořských misiích až do nynějších stotřicetipěti. Představují 675 odborných pracovišť, řemeslnických dílen či zemědělských učilišť, v nichž se křesťansky vychovávají a učí řemeslu malí dělníci, asi 1000 jinochů od 12ti do 18ti let. (Údaje z roku 1930.) Ti každoročně přibývají a jsou vystřídáni po pětiletém učebním období. Takto Don Bosco každoročně daruje lidské společnosti několik tisíc dobrých a zdatných křesťanů-dělníků.

Učitelé, vedoucí a jejich zástupci těchto 675 pracovišť a škol byli vychováni v Oratoři ve Valdoku nebo v první formační škole pro řemeslníky v San Benigno nebo v jiných salesiánských domech, které z prvních dvou škol dostaly první učitele. A jestli nebylo možno mít salesiánské koadjutory pro všechny tyto odborné školy v dostatečném počtu, pak to byli obyčejně staří žáci Dona Boska, kteří sem nastoupili a dosud doplňují již početně vzrůstající řady salesiánských vedoucích a jejich zástupců. Don Bosco tak vidí, že se splnila jeho předpověď, vidí, že se naplnil jeho slib: – Neobávejte se! Vy se rozrostete! – Ale i dnes opakuje: – Velice potřebuji mnoho koadjutorů, aby mi pomáhali!“ –

Prohlášení Dona Boska za blahoslaveného vzbudilo veliký zájem mezi přáteli a spolupracovníky salesiánského díla zvláště o řemeslnické a zemědělské školy. Vždyť nejzářivější svatozáří blahoslaveného je právě láska a dobročinnost, kterou prokazoval a ke které nabádal své spolupracovníky, aby poskytovali útulek, křesťanskou výchovu a řemeslo tolikeré chudobné, osiřelé a opuštěné mládeži.

Proto církev nazývá ve své liturgii Dona Boska otcem a učitelem mládeže a uvádí to jako jeho zvláštní charakteristiku. A křesťanský lid celého světa oslavil s obrovským nadšením jeho povýšení na oltář. Nyní všichni naslouchají s nejoddanější pozorností a s upřímnou úctou slovům Dona Boska, který z nebe ještě opakuje: – Potřebuji mnoho koadjutorů, aby mi takto pomáhali jako salesiánští vychovatelé. A nový blahoslavený z nebe uštěďruje své požehnání a získává svou přímluvou významné milosti pro ty, kteří mu pomáhají v jeho blahodárné práci.

Prohlášení tohoto apoštola mládeže za blahoslaveného přineslo zvláštní užitek, a to vybudování tří velkých odborných škol pro řemesla a zemědělství, z nichž dva pro misionáře a jeden odborný učitelský ústav. V těchto třech školách vidíme znovu, a to v širokém měřítku, že se splnil slib, ba spíše opako-

vané proroctví Dona Boska, které vyjevil svým první a nemnohým učitelům-koadjutorům ze San Benigno: – Nebojte se, vy se rozrostete! –

A aby vzrost počet koadjutorů, blahoslavený Don Bosco opakuje znovu yzvu a podněcuje povolání aspirantů řemeslníků a zemědělců v celé Itálii. Ti se pak shromáždili ve starobylém ústavu ve Foglizzo v počtu 80 – 90, ale bylo jim slíbeno přemístění do nového, vhodnějšího sídla. Současně byla vybudována zemědělská škola s právem veřejnosti v Gumiano pro aspiranty misionáře; i ta měla brzy 80 mladíků dobré vůle, kteří tam úspěšně zakončili své učební období.

Vrcholným úspěchem řemeslnických a zemědělských škol Dona Boska, řekli bychom vytouženým snem našeho blahoslaveného zakladatele, bylo otevření učňovského ústavu „Pia XI“ v Římě u příležitosti kněžského jubilea papeže, který Dona Boska beatifikoval; ústav byl spojen se zemědělskou školou v Mandrione, která má rovněž právo veřejnosti. Obě tato díla pro výchovu zemědělského dorostu byla často poctěna zvláštní přízní papeže. Tak v hlavním městě Itálie přispívají k věhlasu díla, které Don Bosco založil ve skromném útulku na Valdoku s takovým úsilím a navzdory tolika překážkám. To dílo se tak podivuhodně rozrostlo, že rozprostřelo své větve téměř do všech států Starého i Nového světa.

– o O o –

To vše ovšem bylo málo k zabezpečení potřeb salesiánského díla, jak na to poukazuje Don Bosco ve své promluvě. Jak uspokojit naléhavou potřebu salesiánských technických učitelů, vedoucích pracoven pro odborné školy tolika provincií v různých státech?

Šlechetný a význačný spolupracovník Dona Boska, předseda spolupracovníků, senátor hrabě Eugenio Rebaudengo, který byl nedávno vyznamenán jeho svatostí papežem Piem XI. řádem Velkého kříže, věnoval velikou částku na postavení památníku blahoslaveného Dona Boska v Turíně a současně splatil hold lásky svým drahým předkům a památce své vznešené choti. Je jím velkolepý odborný ústav Conte Rebaudengo v Turíně, určený pro školu umění a řemesel, pro aspiranty misionáře se zvláštním oddělením pro dvouleté odborné zdokonalování neboli učitelský kurs pro mladé koadjutory všech salesiánských provincií.

Nuže, co hlavní představený se svou kapitulou ustanovil svým článkem již od r. 1921 pro formaci salesiánských kněží vytvořením ústředního teologického studentátu v Turíně u mateřského domu kongregace, nyní se uskutečňuje též pro salesiánské koadjutory, řemeslníky i zemědělce. Někteří z nich půjdou do ústavu Conte Rebaudengo, jiní do zemědělské školy v Cumianu, aby tam vykonali kurs odborného zdokonalování, získali titul učitelů a vrátili se

do svých krajů a vyučovali umění, řemeslu či zemědělství touž metodou a se stejnými programy našich škol.

Takže my, kteří jsme měli to štěstí být přítomni prohlášení Dona Boska za blahoslaveného, jsme svědky naplnění jednoho z jeho nejkrásnějších slibů, ba uskutečnění jednoho nádherného proroctví o rozkvětu jeho díla, které vyslovil, když v San Benigno Canavese zakládal první noviciát pro své koadjutory a nastiňoval jako génius a světec ryzí postavu salesiánského koadjutora.

Ovšem mládeže, kterou je třeba zachránit křesťanskou výchovou v odborných a zemědělských školách, je stále přemnoho; i našim následovníkům bude připadat stále aktuální výzva blahoslaveného otce: – Velice potřebuji mnohé, kteří by mi přišli takto pomáhat. –

Ať je salesiánských koadjutorů hodně, třebas i velký počet, nikdy jich nebude přespříliš pro tak rozsáhlou žeň!

Mitte, Domine, operarios in messem tuam!

A. M. D. G. et B. M. V. Aux. Chr.

